

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/176690>

Please be advised that this information was generated on 2019-10-15 and may be subject to change.

Boekbespreking

Femke Takes, *Het recht te weten, "Het belang van het kind" in het debat over gametendonatie*

Proefschrift in de sociale wetenschappen, 25 april 2006 Nijmegen

In 2004 is de *wet donorgegevens kunstmatige bevruchting* van kracht geworden. Anonieme donaties van geslachtscellen zijn sindsdien niet meer toegestaan in Nederland. Alle donorgegevens worden centraal geregistreerd. Een kind dat is verwekt met behulp van een donorgameet, kan vanaf zijn twaalfde jaar donorgegevens inzien, die niet leiden tot identificatie van de individuele donor, zoals fysieke kenmerken, opleiding en beroep. Om identificerende gegevens kan een kind vanaf zestien jaar verzoeken. Een weigering van de kant van de donor wordt enkel om zwaarwegende redenen geaccepteerd, hetgeen de 'Stichting donorgegevens kunstmatige inseminatie' beoordeelt. Femke Takes promoveerde in april 2006 op de studie *Het recht te weten, "het belang van het kind" in het debat over gametendonatie*. Dit boek had een voorbereiding op deze wet kunnen zijn, een advies.

Het eerste deel van het boek is historisch. Takes gaat hierin na hoe het belang van het kind feitelijk is gearticuleerd in een halve eeuw debat, waarbij je de term debat ruim moet nemen, in de zin van openbare oordeelsvorming. Zij onderscheidt daarbij vier discoursen, het medische, het juridische, het pedagogische en het ethische. Ook deelt ze de publieke oordeelsvorming in perioden in, van 1945 tot 1970, de tijd van het grote geheim; de jaren zeventig, de tijd van het intermezzo; de jaren tachtig waarin donoranonimiteit ter discussie kwam te staan en de periode 1990 – 2004, de tijd van de ontwikkeling van regels en richtlijnen.

In deel twee analyseert en evalueert de auteur nieuwe normen voor 'het belang van het kind' waarbij zij zich concentreert op de veranderde meningen over geheimhouding en donoranonimiteit aan de hand van drie visies op het kind: het bevrijdingsperspectief, het ontwikkelingsperspectief en het zorgperspectief. Het gaat Takes om een goed normatief kader voor oordelen over deze gevoelige onderwerpen die zo diep in mensenlevens ingrijpen. Zij bekritiseert vooral het liberale burgerschapsdenken dat het kind beschouwt als een autonoom en mondig rechtssubject. Dit perspectief plaatst kinderen als partij tegenover ouders. Takes opteert zelf voor een zorgethische visie waarin het kind is ingebed in verbanden die levensnoodzakelijk voor haar of hem zijn. In plaats van opeisbare rechten staan de concrete behoeften van het kind cen-

traal, en dat is beter, meent Takes. Uiteindelijk is reactieve geheimhouding niet goed, want het kind heeft kennelijk behoefte aan weten (p. 168), maar geheimhouding als het kind niets vraagt kán een fijngevoelige reactie zijn op de behoefte van het kind aan onproblematistische loyaliteiten (p. 173). Anonimiteit van donoren is ook niet verdedigbaar, immers als het kind behoefte heeft aan informatie dan moet die er uiteraard ook zijn. De centrale registratie van donorgegevens is dus een goed ding vanuit zorgethisch perspectief.

Takes schetst een enigszins karikaturaal beeld van 'kinderbevrijders', die kinderen zien als autonome wezens en hen rechten willen geven waarmee ze zich kunnen bevrijden van de onderdrukking door ouders en andere pedagogen. 'Kinderbevrijders' leest een beetje als 'rattenvangers'. Is dit venijn terecht? Zou de behoefte van het kind wel centraal kunnen staan als het geen met die behoeften corresponderende rechten zou hebben? Is niet ons hele rechtssysteem eigenlijk bedoeld om te *zorgen* voor de leden van de samenleving? Misschien moet je constateren dat een zorgethisch perspectief, ontstaan als alternatief voor een ethiek van principes, een deel van die principes ook moet omarmen. Eén daarvan zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat iedereen, ook een onmondig en afhankelijk kind, ook een kind dat niets vraagt, recht heeft op de waarheid over zijn ontstaan. Dat ouders de donatie vaak geheim houden, impliceert niet dat dat goed is. Mag je hopen dat je kind je vertrouwt als je het over zo'n fundamentele kwestie in een waan laat? En is 'de feitelijke behoefte van het kind' wel een voldoende leidraad in de opvoeding? Mocht een kind geen behoefte hebben aan kennis over zijn oorsprong, over de waarheid omtrent haar afstamming, dan moet je een kind die behoefte misschien wel bijbrengen.

Takes' proefschrift lees je met plezier. Er spreekt betrokkenheid uit en het is mooi, soepel en met zorg geschreven. De auteur wenst blijkens de proloog vanuit de filosofie een bijdrage te leveren aan maatschappelijke vraagstukken. Dat heeft ze zeker gedaan. Dat ze daarbij tegenspraak uitlokt, is uiteraard ook een verdienste.

Carla Bal